

НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ТА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ВНМУ ІМ. М.І. ПИРОГОВА В РЕАЛЬНОМУ ТА ВІРТУАЛЬНОМУ ПРОСТОРАХ

Кравчук Неліна Миколаївна

Заступник директора наукової бібліотеки ВНМУ ім. М.І. Пирогова

Багатофункціональна діяльність Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова супроводжується значними змінами: стрімким збільшенням кількості студентів, в тому числі іноземних, які навчаються російською та англійською мовами; введенням нових дисциплін і навчальних курсів; удосконаленням підготовки магістрантів, аспірантів, ординаторів; розширенням області дослідницької роботи студентів та аспірантів; тематики кандидатських і докторських дисертацій тощо. Крім того, студент університету змінюється як особистість: формуються певні погляди, уподобання.

Всі ці напрямки тісно пов'язані з науковою бібліотекою, місія якої полягає в забезпеченні доступу до документів, інформації, знань для ефективного розвитку освітньої та наукової діяльності. Діяльність бібліотеки передбачає максимально повне задоволення інформаційних потреб професорсько-викладацького складу і студентів, а це 1336 професорів та викладачів, 225 аспірантів, магістрантів і клінічних ординаторів, 156 практикуючих лікарів, 7278 студентів та ін.

Основні показники за 2012 р., що характеризують різні напрями діяльності наукової бібліотеки ВНМУ ім. М.І. Пирогова:

Читачів за єдиним обліком – 9 166;

Обслужених читачів – 31 771;

Книговидача – 603 260;

Відвідування – 369 644;

Фонд – 559 142;

Абонементів – 4, Читальних зал – 5;

Комп'ютерів – 20;

Працівників – 48.

Важливою складовою роботи бібліотеки є якісне і кількісне наповнення бібліотечного фонду. Саме бібліотечного, а не книжкового, адже бібліотека є зібранням не лише документних джерел інформації.

На 1.01.2013 року фонд бібліотеки становить 559 142 прим. видань. Із них: наукової літератури – 209 570 прим., навчальної літератури – 184 157 прим., періодичних видань – 98 442 прим.,

фонд електронних видань – 530 прим.,
видань іноземними мовами – 20 558 прим.

З метою вдосконалення своєї діяльності бібліотека поєднує традиційні та інноваційні напрями роботи: освоює нові види роботи, впроваджує новітні технології, зміцнює взаємовідносини з підрозділами університету та ін. Здебільшого, розвиток комп'ютеризації та автоматизації бібліотечних процесів визначає нові орієнтири у діяльності бібліотеки, за рахунок чого досягаються значні успіхи.

Пріоритетним напрямом діяльності бібліотеки є перехід на новий рівень роботи – моделювання бібліотечного простору, який може задовольнити інформаційні потреби користувачів шляхом організації відкритого доступу до бібліотечних фондів, створення комфортного середовища для їх наукового, освітнього та культурного розвитку. Складність і багатоаспектність інформаційних потреб користувачів зумовлює необхідність розроблення і реалізацію ефективної стратегії трансформації бібліотеки Вінницького національного медичного університету (ВНМУ). Така потреба викликана ще й тим, що в недалекому майбутньому її діяльність буде розширена в новому приміщенні, що будується. Тому, протягом 5 років (2007-2011 рр.), бібліотека проводила дослідження стосовно вибору, розробки і послідовного здійснення інноваційної стратегії свого розвитку, яке знайшло відображення у науково-дослідній роботі «Створення інформаційно-освітнього середовища університетської бібліотеки як складової системи безперервної додипломної та післядипломної медичної освіти». Цей напрям бібліотека координувала з відділом наукової інформації, науковими підрозділами та кафедрами університету. Було розроблено оптимальну модель сучасної університетської бібліотеки, намічено шляхи досягнення якісних змін у бібліотечних послугах і створення інформаційних ресурсів відповідно освітнім і науковим потребам студентів, науковців та викладачів університету. Враховувалися існуючі умови діяльності бібліотеки та перспективне освоєння нового приміщення. Напрацьовані нормативні та регламентуючі документи допомогли оптимізувати основні процеси бібліотечної роботи вже зараз. В ході проведення наукових досліджень виникла потреба у прийнятті «Проекту автоматизації бібліотеки ВНМУ на 2008-2011 рр.». Результати наукової роботи були відображені в 33 методичних матеріалах; 39 виступах та 25 публікаціях статей та тез. Розробленими шляхами бібліотека крокує і сьогодні.

Основними компонентами електронної університетської бібліотеки є:

1. Електронний каталог як інформаційно-пошукова система.
2. База даних (БД) повнотекстових видань та система доступу до них.

3. Електронна читальна зала.
4. Система електронної доставки документів (ЕДД).
5. Система створення електронних навчальних матеріалів.
6. Система доступу до інших освітніх ресурсів.

Важливим вкладом бібліотеки в інформаційне забезпечення студентства та науковців університету є створення і функціонування електронного каталогу (ЕК). Його мобільність у використанні призвела до поступової відмови від деяких карткових каталогів. На даний момент бібліотека використовує 2 напрями в роботі з електронними ресурсами: створення власних ресурсів та використання запозичених.

До власних електронних ресурсів відноситься ЕК (загальний обсяг – 266 235 записів), який складається з наступних БД:

- БД «MEDIC» (242 270 записів) – включає відомості про книги (монографії, щорічники, збірники статей, дисертації, автореферати дисертацій, тези та матеріали конференцій з охорони здоров'я, суміжних галузей, історії, суспільних наук, культури ін.) та аналітичний розпис статей з медичних журналів з 1998 року.

- БД «Іноземна література» (2 027 записів) – містить дані про весь фонд іноземними мовами (підручники, посібники, монографії).

- БД «Вища освіта» (1331 запис) - аналітичний розпис статей про методику викладання, організацію навчального процесу, матеріали про кредитно-модульну систему навчання.

- БД «Профі» (9 132 записи) – аналітичний розпис статей з професійних бібліотечних видань.

- БД «Художня література» (11 475 записів)

- БД «Політематична база статей» створена у 2013 р.

Значному масиву записів слід завдячувати міжрегіональній корпорації системи медичних бібліотек (МКСМБ), яка у 2013 р. відзначає свій 10-літній ювілей. Щорічно наша бібліотека отримує від колег понад 13 000 записів. А за весь час існування корпорації - це близько 130 000 – цифра вагома.

В ЕК бібліографічні описи монографій доповнюються анотаціями та змістом. А приєднання в ЕК до описів авторефератів дисертацій їх повних текстів - дало змогу їх перегляду відразу під час пошуку. Якщо повні тексти авторефератів дисертацій знаходяться у вільному доступі, то ряд видань відкриті лише в локальній мережі бібліотеки. Планується доступ до них ззовні через індивідуальні паролі читачів, оскільки налагоджено роботу модуля «Читач» з персоніфікованими пластиковими картками читачів бібліотеки зі штрих-кодом.

Основою поліпшення якості навчального процесу, популяризації праць ічених університету та залучення нових користувачів є створення електронної бібліотеки. Її фонд становить 1724 назви електронних ресурсів. Бібліотека практикує комплектування навчальними матеріалами від кафедр університету як на традиційних, так і на електронних носіях. За пропозицією бібліотеки, Вчена рада університету зобов'язала всіх науковців університету передавати примірники своїх праць у фонд бібліотеки, в т. ч. на електронних носіях.

В наших планах – створення на базі бібліотеки університету електронних архівів наукових публікацій викладачів та науковців університету (статей і видань) з відповідних дисциплін та розкриття їх змісту. Він складатиметься з електронних версій підручників, навчальних посібників, конспектів лекцій, навчально-методичних розробок, орієнтованих на використання студентами в ході самостійної роботи. За наявності такого фонду в перспективі буде організоване дистанційне навчання для студентів заочного відділення фармацевтичного факультету

Важливим етапом формування ЕК є ретроконверсія фонду. У бібліотеці ВІМУ вводяться записи на видання з 1970 до 1984 років. Завдяки цьому, наповнення ЕК значно зростає, що сприяє не лише хронологічно ширшому інформаційному пошуку літератури, але й наближує фонд до процесу штрихкодування та автоматизованої книговидачі. Результати роботи позитивні:

на абонементі навчальної літератури весь фонд введено в ЕК і штрихкодовано близько 70 %.

на абонементі наукової літератури проводиться робота по ретроконверсії літератури в ЕК методом ручного вводу видань «de visu» та одночасно проводиться їх штрихкодування;

Створена БД «Читач», яка містить електронний формуляр читачів бібліотеки з фотографіями, дала можливість оперативно ідентифікувати читача, а проведення штрихкодування всього фонду – впровадити автоматизовані книговидачу та статистику читацької активності. Сьогодні ці функції у повному обсязі забезпечені у читальній залі №1, секторі літератури іноземними мовами та інформаційно-бібліографічному відділі.

Повнота інформаційного задоволення читацького попиту забезпечується також завдяки співпраці з бібліотеками України та використання запозичених БД (фондів Національної медичної бібліотеки України з 2001 р., фондів Вінницької обласної наукової медичної бібліотеки).

Наступні плани – створення авторитетних файлів індивідуальних та колективних авторів. Значний матеріал про видатних особистостей

університету, Вінницького краю та організацій медичного напрямку діяльності уже зібрано. Тож попереду – питання технічної розробки.

Інформаційні потреби віддалених користувачів бібліотека задовольняє через свій сайт (<http://library.vsmu.edu.ua>). Розширюючи та урізноманітнюючи спектр бібліотечно-інформаційного сервісу у віртуальному просторі, сайт забезпечує своєчасне інформування, ефективність задоволення потреб користувачів, престиж бібліотеки, її рекламу тощо. Насамперед, він надає широкий спектр інформаційних послуг в онлайн-режимі: списки передплатеної періодики, видання наших авторів, приклади бібліографічного опису для списку наукових робіт, доступ до ЕК бібліотеки тощо. Постійно поповнюється база даних сайтів медичних журналів (192 назви), які безкоштовно надають доступ до повнотекстової інформації. Для викладачів, науковців університету та студентів представляється інформаційно-бібліографічне видання “Бібліокур’єр”. Зміцнився імідж бібліотеки та підвищилась оперативність в інформуванні віддалених користувачів завдяки своєчасній підтримці 4-х блогів:

«Новини бібліотеки» – <http://nbvnmublogspot.com>,

«Методіно» – <http://metodinfo.blogspot.com>,

«Бібліо Граф і Я» – <http://bibliovnmublogspot.com>,

«Літературна вежа» – <http://literaturmaveza.blogspot.com>.

Кількість відвідувань сайту щороку збільшується і становить понад 60 тисяч звернень в рік.

Для науковців і викладачів університету проводиться пошук в мережі Інтернет. Із установкою безпроводного Інтернету (Wi-Fi) у бібліотеці, у користувачів з’явилася можливість самостійного пошуку необхідної інформації, використовуючи власні ПК. Нагальною є потреба в організації електронної читальної зали, яка передбачена в новому приміщенні бібліотеки.

Наукова бібліотека університету пропонує кафедрам послугу – електронну доставку вибіркової тематичної інформації з нових надходжень, що сприяє якісному інформаційному обслуговуванню професорсько-викладацького складу університету.

Використовуються налагоджена система електронної доставки документів на замовлення та отримання електронних копій статей із фондів інших бібліотек. Про доцільність такої співпраці свідчить запит навіть із США від Jordan Shedlock.

Завдяки використанню сучасної оргтехніки, різних програм та кольорового принтера, удосконалено видавничу базу, що значно покращило друковану продукцію бібліотеки, особливо дизайн видань. Поряд з іншими виданнями, бібліотека розпочала випуск біобібліографічних покажчиків серії

«Імені нашого університету» в електронному форматі (на CD). В обласному конкурсі видань бібліотек Асоціація бібліотек Вінниччини в спеціальній номінації «Креативний підхід до електронних видань» відзначила біобібліографічний показник ВНМУ на CD-Rom «М. І. Пирогов», присвячений 200-річному ювілею видатного хірурга.

Діяльність бібліотеки спрямована не лише на поліпшення обслуговування користувачів, але й приділяє значну увагу професійному розвитку своїх працівників. Щотижневі заняття з підвищення кваліфікації спрямовані на розширення світогляду в різних галузях знань, особливо в медичній та фаховій. Запропонована інформація, як правило, супроводжується звуковим оформленням та презентаціями у вигляді слайдів.

В епоху електронної комунікації міняється бібліотека, росте нове покоління. Тому бібліотека намагатиметься забезпечити своїм користувачам максимум комфорту для створення вільного доступу до інформації як в традиційній формі роботи, так і за допомогою новітніх технологій.

ИМИДЖ СОВРЕМЕННОЙ БИБЛИОТЕКИ

Сороко Владимир Николаевич

Директор ГУ «Республиканская научная медицинская библиотека»,
Республіка Білорусь (Мінськ)

На примере деятельности Республиканской научной медицинской библиотеки (РНМБ) Беларуси рассматриваются наиболее существенные факторы, формирующие имидж учреждения. Предпринимается попытка выделить что-то особенное, неординарное, отличительное и, в большей мере, характерное для РНМБ, определить так называемую «фишку» учреждения.

Особое внимание уделяется сохранению и развитию достижений библиотеки предыдущих лет, внедрению современных информационных технологий, реорганизации системы обслуживания пользователей, формированию команды высококвалифицированных специалистов, с любовью и уважением относящихся к своему делу, и создание комфортных условий для их работы, а также читателей библиотеки.

В настоящее время, когда по известным причинам количество посещений библиотек пользователями постоянно снижается, важным является внедрение и развитие нетрадиционных методов библиотечного и информационного обслуживания. Такими в РНМБ являются поддержка и развитие информационного портала Med.by на базе телекоммуникационного узла учреждения, полиграфическая и издательская деятельность, в т.ч. издание информационного каталога «Здравоохранение Беларуси. Учреждения, услуги